

TALABALARNING KREATIV TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

Xodjayeva Saida
Andijon media ta’lim texnikumi o’qituvchisi

Annotatsiya: maqolada talabalarning kreativ tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-nazariy jihatdan o’rganilgan bo’lib, o’quv jarayonini tashkil etishda kreativ tafakkurni ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so’zlar: pedagogik amaliyoti, talabalar, pedagogik tafakkur, pedagogik jarayon, amaliy ko’nikmalar, kasb, bilim.

Bugungi kunda kasbiy ta’limning asosi o’quv va kreativ vazifalarni hal qilishga qodir mutaxassisning amaliy tayyorgarligi bo’lishi muhim ahamiyatga ega. Kasbiy bilim, ko’nikma va malakalarni ijodiy egallashga qaratilgan talabalarning o’quv va ishlab chiqarish amaliyotini tashkil yetish muammosi dolzarb bo’lib qolmoqda.

S.D.Maksimening ta’kidlashicha, jamiyatning intellektual va ma’naviy salohiyatini rivojlantirishni faol ijod mexanizmsiz tasavvur qilish qiyin. Akademik insonning yangi texnologiyalarni yaratishining psixologik xususiyatlarini o’rganish jarayonida, shubhasiz, ulkan ilmiy yutuqlar, insonni yoshligidan ulg’aygunga qadar kreativ tafakkurni rivojlantiradigan ta’lim tizimining mahsuli ekanligiga e’tibor qaratmoqda. [1;544].

N.I.Povyakelning ta’kidlashicha, ijodkorlik amaliy psixologlar uchun professional muloqotda, professional psixologik vazifalarni hal qilish jarayonida zarur hisoblanadi. Kasbiy faoliyatida doimiy ravishda boshqa odamlar, uning haqiqiy yoki potentsial mijozlari va ularning atrof-muhitlari bilan muloqotda bo’lgan psixolog, agar u turli xil ijodkorlik fazilatlariga ega bo’lmasa, samarali va muvaffaqiyatli bo’la olmaydi. Bunday professional muhim fazilatlarga moslashuvchanlik, tezlik, aniqlik, o’ziga xoslik, boy tasavvur, tuzilish va tashkilotchilik kiradi [2;191].

L.G.Podolyak va V.I.Yurchenoning aytishicha, kasbiy tayyorgarlik jarayonida talaba o’zi uchun eng muhim evristik texnikani ishlab chiqishni o’rganishi kerak. Kreativlik parametrlari orasida tadqiqotchilar o’ziga xoslik, semantik moslashuvchanlik, xayoliy moslashuvchanlik va tartibga solinmagan sharoitlarda yangi g’oyalarni yaratish qobiliyatini ajratib ko’rsatishadi [3;174].

E.V.Luzikning ta’kidlashicha, kasbiy va kreativ tayyorgarlikning asosi talabaning “eski” va “yangi” o’rtasidagi dialektik qarama-qarshilikni hal qilishga qaratilgan o’quv va kognitiv faoliyati bo’lishi kerak. Binobarin, kreativ jarayonning ildizi o’quv fanlarining tuzilishi va mazmuniga, talabalarning ijodiy o’quv va kognitiv faoliyatini tashkil yetishga ma’lum talablarni qo’yishi kerak [4;56].

S.A.Soyeva o’quv jarayonini tashkil etishga qo’yiladigan asosiy talablar quyidagicha deydi:

- talabaning bilim, ko’nikma va malakalarini oshirish uchun o’quv vaqtidan samarali foydalanish;
- talabalarning kreativ tafakkurini rivojlantirish va ilmiy-tadqiqot ko’nikmalarini egallash;
- talaba yangi g’oyalar va natijalarni, umumlashmalarni oladi (obyektiv va subyektiv ravishda);
- kognitiv sohadagi individual yutuqlarni aniqlash; shaxsiy kasbiy tajribani yaratish va uni amalda aprotatsiya qilish [5;269].

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

Shunday qilib, talabalarining kreativ tafakkurini rivojlantirish uchun amaliyotni tashkil etish quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- talabalar ijodining namoyon bo‘lishi uchun sharoit yaratish (masalalarni birgalikda izlash va jamoaviy muhokama qilish, rag‘batlantirish va tashabbuslar, ta’lim faoliyatida mustaqillik, muammoli vaziyatlarni yaratish, original takliflarni rag‘batlantirish, xatolarni baholash va tuzatishda xayrixohlik);

- ilmiy-tadqiqot ishlari amaliyoti dasturlari bilan tanishish, tavsiyalar berish;

- samarali shaxsiy bilimlarni chuqurlashtirish va yangilash uchun talabaning ichki yehtiyojini tarbiyalash;

- qaror qabul qilish, vazifalarni belgilash, belgilangan maqsadni amalga oshirish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolarni hal qilish usullari va usullarini aniqlash qobiliyatini shakllantirish;

- amaliyot jarayonini samarali boshqarishni ta'minlash;

- psixologiya talabalarining amaliy mashg‘ulotlari jarayoniga tashkiliy, uslubiy va ilmiy yangiliklarni tizimli joriy etish.

Shunday qilib, ushbu turdagi fikrlashning rivojlanish dinamikasi talabalarning ijodiy fikrlash mezonlarining har birini rivojlantirish ketma-ketligini ta'minlaydigan talabalar amaliyotini maxsus tashkil yetish bilan bog‘liq. Amaliyotning har bir bosqichida vazifalarni bajarish jarayonida kelajakdagi psixologlarning ma'lum xususiyatlarini bosqichma-bosqich shakllantirish ularga har bir talabaning aqliy faoliyati kreativ tafakkurini ochib berishga imkon berdi.[6; 447]

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Umumiy psixologiya / akademik S. D. Maksimenkoning umumiy tahriri ostida. Darslik. - Vinnitsa: Yangi Kitob. - 2004. - 704.

2. Povyakel N. I. amaliy psixologning tafakkurini o‘zini o‘zi tartibga solish Professionogenezi: monografiya / N. I. Povyakel. - K.: M. P. Dragomanov Milliy tadqiqot universiteti, 2003 - 259.

3. Podolyak L. G., Yurchenko V. I. Oliy ta'lim psixologiyasi: darslik. K.: Karavella, 2008. - 352.

4. Luzik Ye. V. Ukrainada oliy texnik ta'lim to'g'risida mulohazalar: ilmiy yubiley nashri. - K.: "Astraprint Nashriyoti". - 2011. - 231.

5. Sysoyeva S. A. uzluksiz kasbiy ta'lim sharoitida ta'lim faoliyatini texnologizatsiya qilish. // Uzluksiz kasbiy ta'lim / I. A. Zyazyun tomonidan tahrirlangan. - K.: Ukraina APN, kasb-hunar ta'limi Pedagogika va psixologiya instituti, 2000. - 273.

6. Abduraxmonova S. Sh. (2021). The importance of preschool literature for children of preschool education. European Scholar Journal, 2(4), 447-449. Retrieved from <https://scholarzest.com/index.php/esj/article/view/655>